

Asia: VN/234/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta HE:ksi hallituksen esityksen HE 319/2022 vp täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kanta-Hämeen hyvinvointialue

LAUSUNTO

20.1.2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta HE:ksi hallituksen esityksen HE 319/2022 vp täydentämisestä

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/234/2023

Lausuntopyynnön lakiesityksen mukaan valtion talousarvion rajoissa valtion varoista voidaan maksaa erilliskorvaus Etelä-Savon ja Lapin hyvinvointialueelle niistä lisäkustannuksista, joita aiheutuu hyvinvointialueen toisen ympärivuorokautisen päivystyksen ylläpidosta.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue lausuu asiassa seuraavaa:

Terveystalouden kiireellisestä hoidosta on terveydenhuoltolain (1326/2010) 50 §:ssä säädetty, että hyvinvointialueet ylläpitävät yhtä yhteispäivystyksikköä keskussairaalaansa yhteydessä. Kuitenkin yliopistollisilla hyvinvointialueilla on oikeus ylläpitää useampia yhteispäivystyksiköitä. Hyvinvointialueiden voimaanpanolain (616/2021) 59 §:ssä ja nyt lausuttavana olevassa esitysluonnoksessa Etelä-Savon ja Lapin hyvinvointialueille on lisäksi annettu mahdollisuus ylläpitää useampaa kuin yhtä yhteispäivystyksikköä. Lisäksi terveydenhuoltolain 50 §:n 5 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voi myöntää hyvinvointialueelle luvan ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon tai akuuttilääketieteen päivystyksen järjestämiseen, jos palvelujen

saavutettavuus ja päivystyspisteiden väliset etäisyydet sitä edellyttävät eikä väestön tarvitsemia palveluja voida riittävästi turvata ensihoitopalvelun avulla.

Kiireellistä hoitoa koskeva säätely asettaa autonomiset, suoran demokratian piirissä olevat hyvinvointialueet jo valmiiksi monin tavoin toisistaan poikkeavaan asemaan. Mahdollisuus korvata valtion varoista kahden hyvinvointialueen useamman kuin yhden päivystyksen kustannuksia monimutkaistaa asetelmaa edelleen.

Lausuttavana olevan esitysluonnoksen mukaan tarkoitus olisi korvata kahden päivystysyksikön ylläpidosta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset Etelä-Savon ja Lapin hyvinvointialueille. Päivystyksistä aiheutuvia kustannuksia on käytännössä lähes mahdotonta eriyttää akuuttisairaalan ylläpitoon liittyvistä kokonaiskustannuksista. Tätä seikkaa myös lakiesityksen saajapuolella olevat hyvinvointialueet toivat suullisessa kuulemisessa esille ja katsoivat siitä osin seuraavan, että lausuttavassa esityksessä oleva toteamus siitä, että erilliskorvauksen määrä ei kuitenkaan voi ylittää 20 prosenttia koko hyvinvointialueen ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen toimintakuluista, johtaa alikompensatioon.

Kustannustason selvittämisen haasteellisuutta lisää edelleen se, että Lapin hyvinvointialueen toinen mahdollinen yhteispäivystyksikkö toimii yksityiselle yritykselle ulkoistettuna. Tällöin liikesalaisuus edelleen vaikeuttanee todellisen kustannustason selvittämistä.

On huomattava myös, että jos kyse on perustelujen mukaan maksimissaan noin viiden miljoonan euron lisärahoituksesta, niin voi kysyä, onko tarpeen kiirehtiä, kun hyvinvointialueiden yhteenlasketut budjettien arvioidut alijäämät ovat aivan toista suuruusluokkaa. Kaikkien hyvinvointialueiden rahoitustilanne selkeytynee huhti-toukokuussa, kun kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2022 tilinpäätöstiedot saadaan käyttöön. Voi olla, että silloin jossain muuallakin havaitaan erityisiä lisärahoitustarpeita. Tehdäänkö silloin taas uusia rahoitusjärjestelyjä?

Toisaalta, kun toisen yhteispäivystyksen lisäkustannus on käytännössä aika mahdotonta arvioida, eikä pitäisi lähteä siitä, että arvioidaan hyvinvointialueiden kykyä selvittää kokonaiskustannuksistaan, eikä vain yhdestä osasta kustannuksia. Tätä vielä korostaa se seikka, että päivystyksen kustannukset ovat osa pelkkiä sairaalapalveluita isompaa kokonaisuutta perusterveydenhuollon ajanvarausvastaanoitoista aina vanhusten hoivapalveluihin. Jos arvioidaan kokonaiskustannuksia, mitkä siis ovat realistisemmin todennettavissa, niin hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 11 §:n lisärahoitusmenettely olisi tarjolla. Jos taas lisärahoitusmenettelyä ei käytetä nyt, tehdäänkö ennakkotapaus siitä, miten jatkossa muidenkin hyvinvointialueiden ja HUS:n "erityiset" rahoitustarpeet hoidetaan?

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 2. luvussa käsitellään hyvinvointialueiden rahoituksen periaatteita. Rahoituksessa on huomioitu tekijöitä (kuten väestötiheys ja saaristoisuus),

joiden perusteella rahoitusta pyritään kohdentamaan siten, että hyvinvointialueiden maantieteellinen ja väestöllinen erirakenteisuus tulisi huomioiduksi. Tämän rahoituksen puitteissa hyvinvointialueiden demokraattisilla toimielimillä on mahdollisuus ja tulisi olla mahdollisuus järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnat demokraattiset valinnat tehneen väestön haluamalla tavalla. Järjestelmän muuttaminen juuri sen toimeenpanon jälkeen joillekin hyvinvointialueille kohdennetulla erillisrahoituksella ei ole nähdäksemme perusteltua eikä järkevää, eikä kohtele hyvinvointialueita yhdenvertaisesti.

Edelleen on syytä huomioida, että toistaiseksi voimassa olevaksi esitetty säätely ei ota huomioon väestörakenteen muutostrendejä. Kuten lausuttavana olevassa esityksessäkin todetaan, esitetty kustannuskompensaatiomalli saattaa johtaa toiminnan tehottomuuteen. Yhdistettynä väestökehitystrendeihin, on tehottomuuden edelleen kasvu esitetyn rahoitusmallin ajamana todennäköistä.

Suullisessa kuulemisessa turvallisuusnäkökohdat nostettiin yhdeksi perusteluksi kahden päivystysyksikön ylläpidolle käsiteltävänä olevilla hyvinvointialueilla. Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan kokemukset epäilemättä johtavat pohtimaan riittävän terveydenhuollon hajauttamisen ja järjestelmän redundanssin merkitystä. Asiaa ei kuitenkaan voi ratkaista juuri nyt esitetyn kahden sairaalan päivystyksen ylläpidolla vaan tämän kysymyksen ratkaiseminen vaatisi kansallista suunnitelmaa koko valtakunnan sairaalaverkosta myös kriisiajan näkökulma huomioiden.

Kuten lausuttavana olevassa esityksessä todetaan, kysymys kahden yhteispäivystysyksikön kustannusten korvaamisesta juuri esityksessä mainituille kahdelle hyvinvointialueelle on poliittinen ratkaisu. Asiaan liittyy alue- ja elinkeinopoliittisia ulottuvuuksia. Tällä perusteella on kuitenkin todettavissa, että Suomessa on useita alueita, joille vastaavilla perusteilla voitaisiin korvata yhteispäivystysyksikön tai ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon päivystyksen kustannuksia.

Edellä esitetyn perusteiden Kanta-Hämeen hyvinvointialue ei kannata lausunnolla olevaa esitystä. Esitetyn menettelyn taustalla on selkeästi rahoitusjärjestelmän kokonaisuuden toimimattomuus uuden hallinnon tason käynnistysvaiheessa. Mikäli yksittäisen hyvinvointialueen rahoitusvajeeseen katsotaan kasvavan kestävämmän suureksi ja vajetta halutaan pienentää erillisillä päätöksillä, tulisi koko järjestelmään ottaa harkinnanvarainen rahoituselementti, jonka käytölle ja jakoperusteille tulisi luoda kestävä ja läpinäkyvät periaatteet. Nyt esitetty menettely, jossa rahoitusjärjestelmää yritetään taivuttaa jonkin intressitahon haluamaan lopputulokseen ei ole kestävä, läpinäkyvä eikä oikeudenmukainen.

Mikäli kuitenkin esitys päivystyksestä aiheutuvien kustannusten kompensointiin kahdelle esitetylle hyvinvointialueelle päätettäisiin hyväksyä, tulisi rahoitus toteuttaa valtionavustuksesta säädetyissä puitteissa tai terveyden- ja sosiaalihuoltolakien mukaisena korvausjärjestelyinä.

Edelleen katsomme, että toisen ympärivuorokautisen päivystyspisteen ylläpitoon osoitetun enimmäisrahoituksen määrän periaatteita tulisi avata tarkemmin lain perusteluissa ja kyseisen määrän laskentaperiaatteita arvioida osin vielä uudelleen.

Toteamme lopuksi, että hyvinvointialueisiin merkittävästi vaikuttavan lainsäädännön valmistelun tulisi mahdollistaa huolellinen arviointi ja asianmukainen kuulemis- ja lausunntoimenettely toisin kuin nyt lausuttavana olevan esityksen kohdalla on menetelty.

Ranta Seppo
Kanta-Hämeen hyvinvointialue - Hyvinvointialuejohtaja Olli Naukkarinen,
muutosjohtaja Seppo Ranta